

HANDSKRIVNING

GÖTEBORGS UNIVERSITETS BIBLIOTEK

100170 9461

a - öxe

b - hus

d - dörr

g - kamel

h - fönster

j - hand

k - handflata

l - käpp

m - vatten

n - fisk

o - öga

p - mun

r - huvud

sh - tand

t - tecken

w - krok

z - vapen

a - öxe

b - hus

d - dörr

g - kamel

h - fönster

j - hand

k - handflata

l - käpp

m - vatten

n - fisk

o - öga

p - mun

r - huvud

w - krok

t - tecken

y - krok

z - vapen

a - öxe

Pedagogiska biblioteket

Läroplan

170d

na Lgr 80-material

	Titel	ISBN
er	Allmän del	40-70459-9
aterial	Lokala arbetsplatser	40-70594-3
aterial	Det fria studievalet	40-70595-1
aterial	Samarbete i arbetsenheter och arbetslag	40-70597-8
aterial	Maskinskrivning	40-70651-6
	Förordning om jämkning i undervisningen i hemkunskap	40-70778-4
1982:2	Förordning	40-70835-7
1982:3	Kommentarmaterial	40-70720-2
1982:4	Kommentarmaterial	40-70652-4
1982:5	Kommentarmaterial	40-70654-0
1982:6	Kommentarmaterial	40-70802-0
1982:7	Kommentarmaterial	40-70801-2
1982:8	Kommentarmaterial	40-70800-4
1983:2	Kommentarmaterial	40-70653-2
1983:3	Kommentarmaterial	40-70967-1
	Handledning	40-70970-1
1983:5	Kommentarmaterial	40-70966-3
1984:1	Kommentarmaterial	40-71131-5
1984:2	Kommentarmaterial	40-71106-4
	Studieplan	40-71191-9
1985:2	Kommentarmaterial	40-71396-2
1985:3	Kommentarmaterial	40-70969-8
1985:4	Kommentarmaterial	40-71422-5
1985:6	Kommentarmaterial	40-71130-7
1985:9	Förordning	40-71514-0
1985:15	Kommentarmaterial	40-71395-4
1986:12	Kommentarmaterial	47-02888-2
1987:104	Kommentarmaterial	40-71742-9
1987:105	Kommentarmaterial	40-71427-6
1988:16	Kommentarmaterial	40-71743-7
1988:98	Ändringar och tillägg	47-03030-5
1988:99	Ändringar och tillägg	47-03041-0
1989:4	Kommentarmaterial	47-02952-8
1989:5	Kommentarmaterial	47-02945-5

Läroplanen

Kommentarmaterial Lgr 80

Handskrivning

PEDAGOGISKA
BIBLIOTEKET

Utbildningsförlaget Stockholm

Utbildningsförlaget
Box 3071
103 61 STOCKHOLM

Upplysningar och beställningsadress:
Liber
Kundtjänst Utbildningsförlaget
162 89 STOCKHOLM
Tel. 08/739 96 60

Läroplan för grundskolan

Läroplan för grundskolan, Lgr 80, består av två delar, en allmän del och ett kommentarmaterial som ansluter till denna. Dessa utges i SÖ:s publikation *Läroplaner*.

Handskrivning är ett av kommentarmaterialen. Det vänder sig i lika mån till alla stadierna, eftersom undervisningen i handskrivning och vården av handstilen är lika angelägen genom alla åren i grundskolan om man vill nå fram till målet att eleverna ska få lära sig att skriva tydligt, vackert och med glädje.

Omslaget

Våra nuvarande bokstäver har sitt ursprung i de tretusenåriga tecknen som avbildats på omslaget och som ingick i den semitiska akhrianskriften. Människan valde tecken som symboliserade olika ljud. Naturligt var att avbilda föremål som fanns i den närmaste omgivningen. Bilden visar tecknens motsvarighet i vårt nuvarande alfabet samt deras ursprungliga betydelse. (Källa: James Hutchinson (1983) *LETTERS*. The Herbert Press.)

<i>Redaktion</i>	Kerstin Thorsén
<i>Omslag</i>	Annika Rücker och Thomas Sigurdson
<i>Handskrift</i>	Annika Rücker
<i>Tecknad serie</i>	Jens Ahlbom
<i>Fotografier</i>	Sören Persson
<i>Ateljé</i>	Stig Kesselmark
<i>Teknisk produktion</i>	Hans Finnman
<i>Presslagd</i>	Maj 1989

© Skolöverstyrelsen och Utbildningsförlaget
ISBN 91-47-02945-5
ISSN 0283-491X Upplaga 1:1
Kristianstads Boktryckeri AB, Kristianstad 1989

Innehåll

- Sid 4 **Förord.** *Inledningsvis konstaterar vi att det för hand skrivna har sitt särskilda värde.*
- 6 **Vad har hänt med svensk handskrivningsundervisning?** *Skrivundervisningens historia är lika lång som skolans. Metoderna har förändrats. Förlagorna har växlat. Men förlagan är kanske inte det allena saliggörande. Det vill till att man övar också.*
- 10 **Mål och målkonflikter.** *Varför lär vi oss skriva för hand? Kan man skriva både fort och tydligt? Och ha roligt när man skriver?*
- 12 **Handskrivningsundervisningen i de nordiska länderna** *har i mycket haft en utveckling som liknar vår.*
- 14 **När Lisa Persson började skolan** *fick hon lära sig skriva skrivstil första gången.*
- 16 **Samarbete.** *Alla tycker att vi ska ha en bra handskrivningsundervisning. Men hur ska det gå till? Vem ska ta ansvaret?*
- 17 **Metoder.** *Skrivmetodiska idéer kan man aldrig få nog av. Vi pekar på några nyckelfaktorer i handskrivningsundervisningen. Planering är till exempel viktig. Likaså att skrivningen görs i meningsfulla sammanhang. Några förslag till bokstavsförebilder finns med här.*
- 32 **Handskrivning som tillval.** *I en tillvalskurs i handskrivning kan både läsning av gamla dokument och praktiska tillämpningsövningar ingå. Kursen kan förankras i såväl svenska som orienteringsämnena.*
- 33 **Skrivning för alla.** *Utgångsläget är inte alltid det samma. Många barn har lärt sig skriva någon annanstans än i Sverige. Kanske har de fått lära sig helt andra tecken än våra a, b och c. Barn med rörelsehinder måste ha speciella hjälpmedel. Vänsterhänta behöver ta till egna knep.*
- 36 **Litet om bokstävernans historia.** *Att skrivstilen ser ut som den gör är ingen slump. Hur började det hela egentligen?*

Förord

Det är alltid litet spännande att tala om handskrivning. Hos nästan alla sätts en känsla i darming. Någon förnekar fnissande sina färdigheter att skriva. Någon annan suckar nostalgiskt och tänker på sin första fröken. Det finns entusiaster som, så fort skrivningen kommer på tal, börjar diskutera uppstreck, lutningar och bindningar. Och det finns fanatiker. . .

Att skriva och att läsa har alltid räknats som utbildningens mest grundläggande färdigheter. Att skriva är att fånga språket och bevara det. Att läsa det skrivna är att komma åt språket och göra det talande igen. I språket formas tanken. Alltså kan skriften fånga tanken, förvara den och släppa den fri igen. I tusentals år har människan vetat detta och kunnat detta. Med sina händer har hon huggit, ristat, penslat, tecknat eller skrivit tankar och ord som senare kunnat läsas och förstås.

Skriften görs med olika redskap och varierande teknik. Den bereder oss möjligheter att kommunicera. Skriften kan förmedla de mest skiftande budskap och sträcka sig över vilka avstånd som helst i tid och rum, från kilskriftens femtusenåriga lertavlor till lappen på köksbordet, där Pelle meddelar att han inte kommer hem till middagen.

Det som är skrivet för hand är resultatet av skrivarens rörelse med handen över papperet. Det skrivna blir en bild av ett kroppsspråk. Det speglar vår person och innebär därför också en annan form av kommunikation. Skriften blir ett uttryck för vår identitet. Att bry sig om hur barn skriver är att bry sig om barnen, att värna om det genuint mänskliga.

Den egenhändiga namnteckningen gäller som garanti för överenskommelser, gör dokument giltiga, ja, utgör bevis på vår personliga existens. Autografer från idoler inom idrotten eller artistvärlden är eftersökta små värdepapper och konstnärens namnteckning på tavlan är av avgörande betydelse för dess pris, för att ta ett par exempel.

Politiska eller rättsliga beslut är undertecknade av den eller de som ansvarar för beslutet. Ömsesidiga överenskommelser bekräftas med egenhändiga namnteckningar. Det handskrivna är tecken som är juridiskt giltiga. Arkivbeständigt bläck måste användas. Så viktig är namnteckningen att den inte får utplånas. Mycket i vår kulturs samhällsmaskineri och rättssäkerhet vilar på – handskriften. Vad är skriften, om inte en del av den individ som skrivit? En magisk beståndsdel i vår rationella värld.

Nu kan man tycka att handskrivning är en oväsentlig färdighet i våra dagar. Det finns så många andra sätt att sända meddelanden. Vi har telefonen som "befriar" oss från brevskrivning. Vi har skrivmaskinen som hjälper oss att knacka ner bokstäver på papper. Vi har datorer och ordbehandlare som snabbt arbetar åt oss när vi behöver skriva ner, korrigera och flytta om.

När våra urmödrar och urfäder lärt sig att göra musikinstrument upphörde de emellertid inte att sjunga. När vi lärde oss fotografera upphörde vi för den skull inte att teckna och måla. Inte heller kommer vi att sluta skriva för hand för att vi lärt oss att använda det tryckta ordet.

Handskrivningens roll i samhället och i undervisningen har varit ganska självklar ända fram till vår egen tid. Präster, jurister och lantmätare har dokumenterat människornas liv i kyrkböcker, i domböcker och på bykartor. Författare har skrivit sina dikter och berättelser för hand innan deras texter sattes och matades in i tryckpressarna. Sjukjournaler, dagboksblad, bokföringar har förutsatt skrivkunnigt folk. "Vanligt folk" har behövt skriva brev, föra anteckningar och fylla i blanketter. Och all skrivning har i ett första skede gjorts för hand.

Så ändras tiderna. Datorerna ställer knappar till förfogande och skriver ut texter långt effektivare än gamla tiders kyrkoherdar, notarier och maskinskriverskor.

Och ändå – vi har handskrivningen kvar. Fortfarande behövs den. Det finns en mängd situationer som vi bara kan klara av med handskrivningens hjälp. Dessutom ger den något utöver rent praktisk kommunikation.

När vi i dag lär ut handskrivning måste vi komma ihåg att ta tillvara de värden som i sig bor i skrivkunnandet och samtidigt anpassa det hela till tidens krav.

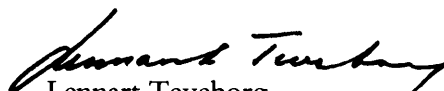
I Läroplan för grundskolan ingår kommentarer som ska ge stöd åt utvecklingsarbetet i skolorna. Kommentarmaterialet innehåller inga föreskrifter. Det ska diskutera olika metoder att komma till rätta med problem och svårigheter som finns i skolorna och det ska föreslå olika sätt att arbeta i den riktning målen för skolan anger.

Ett kommentarmaterial om handskrivning överlämnas härmed till lärare och elever i grundskolans alla klasser. Det vänder sig i lika mån till alla stadierna, eftersom undervisningen i handskrivning och värden av handstilen är lika angelägen genom alla åren i grundskolan, om man vill nå fram till målet att eleverna ska få lära sig att skriva tydligt, vackert och med glädje.

Skolöverstyrelsen tar gärna emot information, uppslag och synpunkter som kan komma till nytta i det fortsatta arbetet med grundskolans utveckling.

Komentarmaterialet har sammanställts av Björn Ed, formgivare, Kerstin Engberg, mellanstadielärare, Kerstin Haapaniemi, lågstadielärare, Olof Johansson, högskolelektor, Annika Rücker, kalligraf och Thomas Sigurdson, högskolelektor. I arbetet har också deltagit avdelningsdirektörerna Harry Arvidsson, Per Settergren och Brita Sjöqvist. Arbetet har letts av avdelningsdirektören Elsa Wahrby.

Stockholm i maj 1989

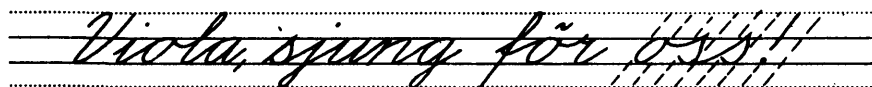

Lennart Teveborg

Elsa Wahrby

Vad har hänt med svensk handskrivningsundervisning?

Skrivundervisningens historia är lika lång som skolans historia. Låt oss emellertid börja omkring 1950. Skolöverstyrelsen hade då uppfattningen att något borde göras centralt för att höja standarden på elevernas handskrivning, välskrivning, som det hette då. 1959 tillsatte skolöverstyrelsen en välskrivningskommitté som skulle undersöka om det var möjligt att införa en enhetlig skrivkurs i Sveriges folkskolor.

Det hade fram till dess inte funnits några riksgiltiga anvisningar om att skolorna skulle använda en särskild förskriftstyp. Det fanns en lång rad olika skrivkurser och förebilder, till exempel Skrivkursen Tomten, Skrivkursen Runa, Min skrivbok, Normalskriften, Funktionell handstil, Stockholmsstilen och Skrivkursen Pennan.

Skrivkursen Pennan 1960.
Funktionell handstil 1952.

Efter en del undersökningar och försöksverksamhet fattade skolöverstyrelsen 1972 beslut om att en viss bestämd stil skulle gälla som förebild i rikets alla skolor.

ABCDEFGHIJKLMNOPQ

RSTUVWXYZÅÄÖ

abcdefghijklmnopqrstuvwxyzåäö

Så gick det lilla knyttet ut på stranden
och fann en snäckla som var stor och vit,

Den så kallade SÖ-stilen 1972.

Denna stil är utformad i Sverige i modern tid men har sitt ursprung i en bokstavsform som utvecklades i Italien under renässansen och beskrevs av Ludovico Vicentino, den man som utgav den allra första illustrerade skrivkursen för allmänheten. Den hette "La Operina", året var 1522.

*V*accio che nel scrivere tuo Tu habbi
 piu facilità, farai che
 tutti li
 caratt'heri, o uogli dire' lettere
 pendano inanzi, ad
 questo modo
 Cioè

Virtus omnibus rebus antit profecto :-

*N*on uoglio però che caschino tanto, Ma
 così feci l'esempio, per
 dimostrarti meglio la via doue' ditte
 lettere
 hanno da stare
 pendenti.,

C

Vicentinos skrivlära har blivit den självklara utgångspunkten för västerlandets skrivkultur. De råd man får där är användbara även i våra dagar.

"För att din skrift skall bli mer flytande, skall du låta alla skriftecken eller bokstäver, luta framåt på detta sätt

Virtus omnibus rebus antit profecto

Tro nu inte att de skall luta så mycket. Men jag har skrivit så här för att du skall se åt vilket håll bokstäverna skall luta."

En sida ur La Operina av Ludovico Vicentino 1522.

Den italienska förebilden brukar kallas humanistkursiv eller Cancellaresca. Namnet kursiv kommer från det latinska ordet currere, som betyder löpande. När man ska skriva fort blir bokstäverna framåtlutande, "löpande", och de hålls ihop med pennstreck. Kursiven användes inom de påvliga kanslierna och det var därför den fick namnet Cancellaresca. Denna stil är i sin fulländning förebilden för västerlandets skrivkonst. Se mer om detta i kapitlet Litet om skrivstilens historia, sidan 36.

Undervisningen i handskrivning i vårt land hade alltså fram till 1972 baserats på en mångfald skrivkurser med olika förskriftstyper. Man kan alltså inte tala om "den gamla" skrivstilen. Det fanns en mängd "gamla" stilar. Skrivkurserna hade inte bara olika förskriftsformer. De förespråkade också olika skrivtekniker och inlärningsmetoder. Dessa kan beskrivas som imitativa, konstruktiva eller som rörelsemetoder. Begreppen har varit svåra att definiera och ofta har skrivkurserna utgjort en blandning av dessa metoder.

Tanken med en enhetlig förskrift i landet var att man ville göra det enklare för elever som flyttade mellan olika skolor. Valet av förskrift, den enkla och rena kursiven, motiverades av att man ville ge svenska skolbarn en internationellt gångbar stil. Man ville också basera handskrivningen på en slitstark grundform. Formen skulle vara det centrala, inte utsmyckningarna och sammanbindningsmetoderna. Genom att graden av sammanbindning tilläts variera, ansåg man att skriften lättare kunde anpassas till elevernas skiftande förutsättningar.

Det var dessa resonemang som fanns bakom skolöverstyrelsens beslut att ge ut anvisningar om en bestämd förskrift. Tankarna finns redovisade i en handledning som hette Handskrivning och som utkom 1972. I handledningen gavs också kortfattade råd i frågor som rör arbetsfysiologi, skrivverktyg och metodik. Dessa frågor har minst lika stor betydelse för undervisningsresultatet som valet av förskriftstyp.

Den nya stilen – låt oss kalla den nygammal – var obligatorisk under tio år. 1985 upphörde den anvisning att gälla som förelade skolorna att använda den här stilen. Anledningen var *inte* att man funnit den vara en dålig förskriftstyp. Regeringen hade utfärdat en förordning om översyn av statliga myndigheters föreskrifter, anvisningar och allmänna råd. Avsikten med denna översyn var att minska den statliga tillsynen och detaljkontrollen. "Regler som inte längre behövs skall upphävas", sägs det i en författning.

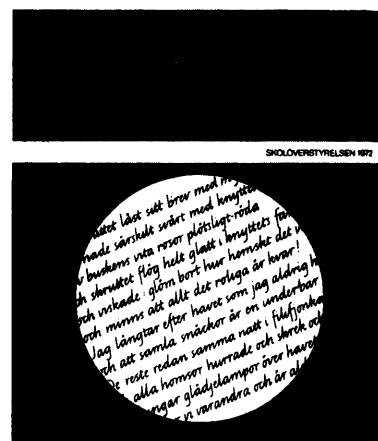
Innan arbetet med föreliggande kommentarer till läroplan för grundskolan startade, gjorde skolöverstyrelsen en riksomfattande undersökning av handskrivningsundervisningen i landets skolor.

Man fann i den undersökningen att åtminstone tre fjärdedelar av de elever som går ut grundskolan har en tydlig och lättläst stil. Men de flesta av stilarna saknar konsekventa bindningar. Man kan säga att det vanligaste är att eleverna textar eller "halvskriver".

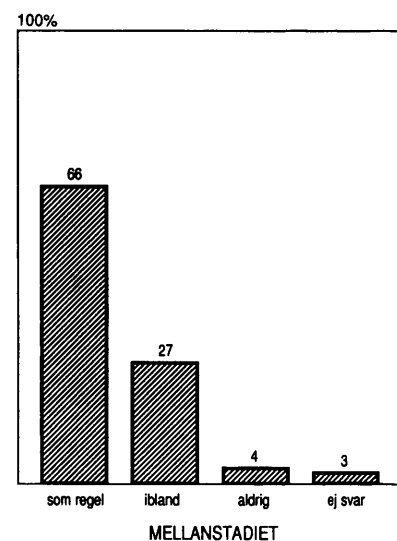
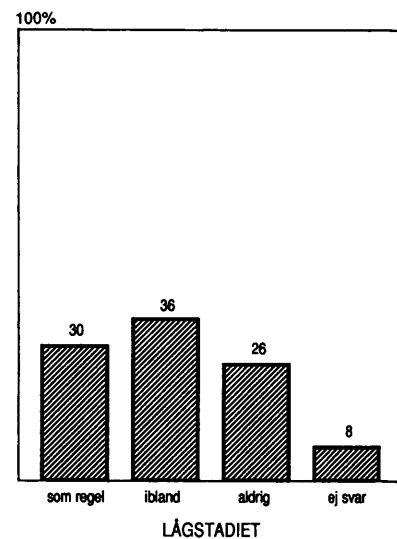
Vi vet genom undersökningen att de flesta barn får börja med skrivstil i slutet av årskurs 2 och att de i lågstadiet får öva i genomsnitt 35 minuter i veckan. Men alldeles säkra skrivare är barnen inte när de kommer till mellanstadiet. Av mellanstadielärarna finner bara 9 % att *alla* barn de tar emot i årskurs 4 behärskar skrivstil. Hälften av mellanstadielärarna säger att *de flesta* av eleverna som börjar på mellanstadiet behärskar skrivstil. Mellanstadiebarn får öva i genomsnitt 30 minuter i veckan.

Men högstadiet då? De som tillfrågats är bildlärare och lärare i svenska. Av dem säger nästan hälften att de aldrig undervisar i handskrivning eller handstilsvård. De elever på högstadiet som dock får handskrivningsundervisning, får i genomsnitt 15 minuter per vecka.

Ett bra sätt att öva handstilen är att tillämpa den i praktiken. Det finns många tillfällen i det dagliga skolarbetet att öva sin skrivstil.

Så här stor del av lärarna kräver att eleverna använder skrivstil i det dagliga skrivarbetet.

Mål och målkonflikter

Det finns flera olika skäl till att utbilda våra barn i handskrivning. Därför finns det också flera mål för handskrivningsundervisningen. Men ibland kommer dessa mål i strid mot varandra. Kan man till exempel räkna med att få både en snabb och tydlig skrift? Går det att förena skönheten och hastigheten? Tar man tid från någonting "viktigare" om man tillåter sig övning i att skriva fint. Måste man slaviskt följa den förlaga man valt? Vem avgör hur en riktig stil ser ut? Ska barn lära sig skriva en ren och enkel skrift eller ska de träna in en krusigare, mer otidsenlig, bara för att en tidigare generation skrivit så – man ska ju kunna läsa brevet från mormor?

Och hur ska man förhålla sig till de nya inslag som måste beredas plats i undervisningen? Datorer är ett exempel. Självfallet måste barn i grundskolan lära sig använda datorer. De har kommit för att stanna. Det gäller nu att tydligt se deras speciella användningsområden. Samtidigt behöver skolan se över de traditionella verksamheterna och göra klart vad som behöver förändras. Vad ska vi behålla och vad ska vi lämna? Har vi upphört att lära barnen sy för hand sedan symaskinen kom? Ska vi sluta undervisa i blockflöjt och violin sedan vi fått synthesizer? Kan datorerna ersätta handskrivningen?

Det finns många liknande frågor. De lärare som ska undervisa i handskrivning måste själva ta ställning till sin egen handskrivningsundervisnings mål och innehåll och göra de avvägningar som behövs.

Ett råd är att man i arbetsenheten diskuterar mål och ansvarsfördelning. Därvid är det naturligt att man i skolans arbetsplan bestämmer skolans ambitionsnivå när det gäller undervisningen i handskrivning samt poängterar det gemensamma ansvaret för genomförandet.

Om skolan verkligen ska kunna ge eleverna en bra utbildning i ämnet måste man också planera in handskrivningsträning i tillräcklig omfattning. Eleverna måste få tillämpa sina skrivfärdigheter i det dagliga skrivarbetet och de behöver goda förebilder, vilket betyder att alla lärare i olika sammanhang själva behöver använda en vårdad stil som inte skiljer sig alltför mycket från den stil barnen håller på att lära sig behärska.

Handskrivningsundervisningens innehåll

Att undervisa i handskrivning är att lära barnen texta alfabetets bokstäver och skriva siffror. I regel sker det samtidigt med den första undervisningen i läsning och skrivning. Men övning att texta behöver återkomma regelbundet under senare skeden i skolan, eftersom textningen behövs för olika ändamål och olika stilsorter kan behövas i olika sammanhang.

Handskrivningsundervisning är också att lära barnen en sammanhängande, bunden skrift. Det är att låta dem få god bekantskap med bokstavsformerna och att ge dem tillfälle till så mycket övning att de får en säker skrift som de kan och vågar sätta sin personliga prägel på

Eleverna behöver goda förebilder. Det betyder att alla lärare i olika sammanhang behöver använda en vårdad stil som liknar den som eleverna håller på att lära sig.

utan att tydligheten – förutsättningen för kommunikation – går förlorad.

I handskrivningsundervisningen ligger också ett krav på de elever som fått lära sig bunden skrift att de också använder och utvecklar den i det dagliga skrivarbetet.

Handskrivningsundervisningen är slutligen att ge barnen medvetenhet om deras delaktighet i ett kulturarv, att hjälpa dem upptäcka sin egen talang, finna skrivningens rytm och upptäcka skrivandets lust och konstnärliga möjligheter.

Bra mål för undervisningen i handskrivning

- När eleverna slutar skolan ska de ha lärt sig skriva skrivstil. De ska kunna skriva avspänt, snabbt, tydligt och personligt.
- De ska förstå att skrivning är en bruksfärdighet men också en konststart och alltså ett kommunikationssätt som har andra dimensioner än rent språkliga.
- De ska uppfatta skrivandet som ett kulturarv och till exempel kunna läsa en tidigare generations skrift – även om de inte själva använder samma stil.
- De ska kunna läsa och tolka skrivstil som tillämpas i andra länder, såväl i Norden som i övriga länder.
- De ska ha vant sig vid att tillämpa olika skrivsätt i olika sammanhang, till exempel använda en anteckningsstil, en textstil och en renskrivningsstil.
- Eleverna ska tycka att det känns bra att skriva.

Handskrivnings- undervisningen i de nordiska länderna

När man jämför situationen i de nordiska länderna finner man att utvecklingen varit ganska likartad, att de pedagogiska problemen tycks vara desamma och att eleverna i de olika länderna skriver rätt så lika.

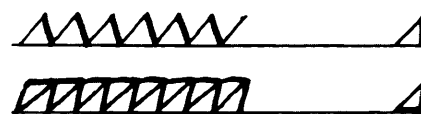
I Danmark har man inga för landet gemensamma kursplaner i något ämne, således inte heller för handskrivning. Enligt anvisningar från regeringen ska handskrivningen ingå i ämnet danska. Danskläraren ansvarar för undervisningen i handskrivning men man förväntar sig att alla andra lärare ska bidra till en bra skrivundervisning, till exempel genom att hålla efter eleverna i det dagliga skrivarbetets olika skriv-situationer.

I Finland ingår handskrivningen i ämnet modersmålet på lågstadiet (motsvarar svenska låg- och mellanstadierna) och i ämnet modersmålet eller teckning (motsvarar svenska bild) eller bådadera på hög-stadiet. Efter några års försöksverksamhet har skolstyrelsen (mot-svarar skolöverstyrelsen i Sverige) i Finland beslutat att man i hela landet ska övergå till en gemensam skrivstil. Den tillämpas från och med 1988.

Island har inga bestämmelser om att grundskolans elever ska lära sig en bestämd skrift. Däremot har lärarna krävt att man skulle få anvisningar på en bra förskrift. Därför har undervisningsministeriet låtit utarbeta en förskriftstyp. Den härstammar liksom den tidigare svenska från Vicentinos skrivstil. Man anser att den bidrar till att göra det lätt för eleverna att utveckla en snabbskriven, lättläst och estetiskt tilltalande, personlig stil.

Norges mönsterplan (motsvarar svenska läroplanen för grundskolan) förelägger inte skolorna någon särskild förskriftstyp. Enligt ett informationshäfte som Grunnskolerådet utgivit har det i Norge funnits en utbredd önskan bland lärare och föräldrar om en mer enhetlig skrivundervisning. Målet är att hjälpa eleverna att utveckla en tydlig, snabb och personlig stil, som faller sig naturlig för dem, att lära dem forma skrift för speciella ändamål och att främja elevernas känsla för ordning och för klar och tydlig uppställning av skriftliga arbeten.

Danmark, Finland, Island och Norge har alltså hela tiden haft fritt val av förskrift under de år då Sverige hade en centralt fastlagd förlaga. Fortfarande är valet fritt i Danmark, Island och Norge, liksom numera också Sverige, medan Finland gått in för en obligatorisk förlaga från och med 1988.

Stafatengingar

1. an am ar as
2. ai aj ap at a
3. ab af ah ak
4. eu ed ei ef a
5. fn on tn vn
6. bn pn sn pr
7. aa áá ac aa
8. gí ja qa ya ðe
9. ra rá ri - ra

Æfing:

anna, ár, amun
abba, aka, ala,
fáni, lofa, nón, ve
dag, lag, agi, rá
buna, bann, egg

Ur den isländska förlagan.

En stor og farlig stilhed
fyldte klassen, og pludselig
smældede lærers lineal ned
på bordet foran mig så blot-
kuset hoppede op af sit hul.

Dansk flicka, 15 år

Kerrotaan muutamam hölmöläismäisen uimam
kerram ruispellossa. Ruis mäet lainehti kuin järvi
ja pettoodi sopiva uimapaikka. Loiskis vain uimaan!
Uintiretken jälkeen joku hätäili, oliko kukaan hukku-
nut. Kun kaikki olivat mukama, lähdettiin rau-

Finsk pojke, 9 år

Hvað mun dreyma barn með bros í augum?

Móðurhönd sem vonum vaggar,

veröld sólar gróðursdaggar.

Isländsk pojke, 12 år

Man må også ta seg tid til å masjonere.

I slutten av dette kapitlet får du hjelp med
den gymnastikken du bør utføre etter fødselen.

Den er viktig. Men det er også viktig at du
går turer og rører på deg ellers også, for

Skriftprov från grannländerna.

Norsk flicka, 10 år

NÄR LISA PERSSON BÖRjade SKOLAN...

... fick hon ganska snart
lära sig skriva skrivstil.

Det dröjde inte länge
innan hon fick börja
skriva med bläck.
Hon fick öva flera
gångar i veckan

Ämnet hette välskrivning
Hon skrev så gott hon
kunde.

Lisas mamma hade lärt
sig skriva på samma
sätt, ...

MAMMAS LILLA
FLICKA SKRIVER
JU LIKA FINT
SOM MAMMA!

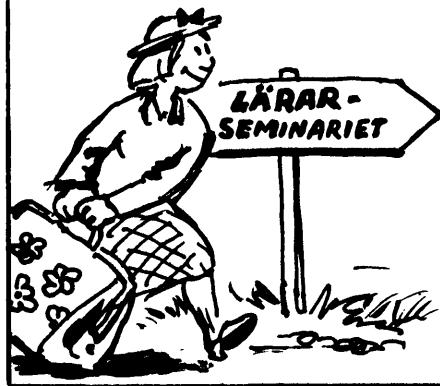

... och hennes mormor
också.

JUST DET!

När Lisa Persson så
småningom valde att
bli lärare fick hon
utbildning i skriv-
metodik.

Men olika seminarier
förmedlade olika
pedagogiska idéer och
det fanns förebilder
som hette:

normalskrift
funktionell handskrift
stockholmsstilen
eller något annat...

När Lisa Persson efter
examen flyttade till en
annan ort...

FRÖKEN!
SÅNA DÄR
BOKSTÄVER
SKRIVER
INTE VI
HÄR

... måste hon lära sig
en ny skrivstil

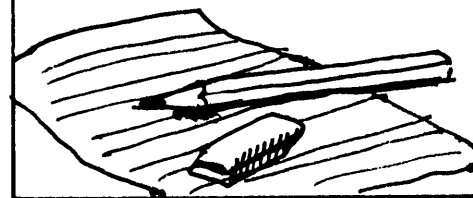
Och Likadant nästa
gång.

JAHA, VAD ANVÄNDER
NI FÖR SKRIVSTIL
HÄR DÅ?

Efter några år kom
från Skolöverstyrelsen
bestämmelser om att
alla skolor skulle
använda samma
förskrift. Den bru-
kade kallades SÖ-stilen.

Fröken Persson fick
en handledning och
en dags fortbildning.

Lisa lärde sig den nya skrivstilen, slopade sin gamla...

... och undervisade vidare. Men det var inte bara skrivstilsmetodikerna som hade förändrats.

IDAG ÄGNAR VI INTE ALLS LIKA MYCKET TID ÅT TRADITIONELLA SKRIVÖVNINGAR SOM VI GJORT TIDIGARE.

Barnen skriver mycket efter eget huvud.

De antecknar mycket, textar på kartor och montage, gör vägg-tidningar och plakater, och fyller i arbetsblad...

Ibland blir det stormigt i kollegiet

DOM ÄR INTE SÄKRA NÄR DOM KOMMER TILL OSS PÅ MELLANSTADIET

HUR SKA JAG LÄRA AHMED SKRIVA?

JAG VET INTE HUR MAN GÖR!

TITTA INTE PÅ MJ! JAG ÄR NO-LÄRARE!

Alla tycker att vi ska ha en bra handskrivningsundervisning. Men hur? Vem?

Samarbete

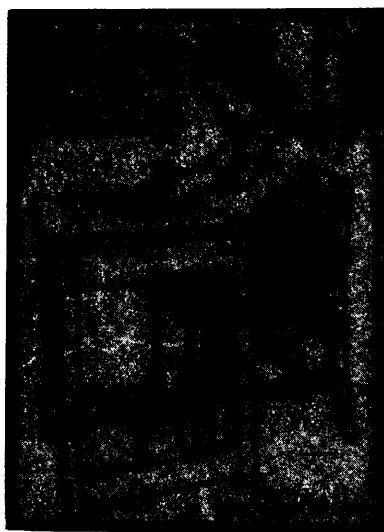
Eftersom det inte längre finns någon anvisning som förelägger alla att använda samma förskriftstyp avgör man den saken i skolorna. Det behövs naturligtvis samråd och samarbete mellan lärarna så att eleverna får liktydiga signaler och därmed sammanhang och stadga i sin undervisning.

Det kan vara lämpligt att rektorsområdena beslutar om vilken gemensam förskrift man ska utgå från för att det ska finnas något bestämt att återgå till när en elev behöver "reparera" sin stil och för att det ska bli kontinuitet i undervisningen. Valet av förskrift gäller både textade bokstäver och handskrivna, bunden stil. Det bör givetvis vara så att den förskrift man valt visar grundformerna, som bör inpräntas i ett inlärningskedje och som senare kan utvecklas till personliga varianter. Den så kallade SÖ-stilen från 1972 är ett exempel på en konsekvent förskrift med samma bokstavsformer för textning och bunden stil. Den erbjuder dessutom goda möjligheter till personliga variationer.

Bakom beslut som ett rektorsområde eller en arbetsenhet fattar om handskrivningsundervisningen behöver det också ligga diskussion om hur mycken uppmärksamhet lärare och elever ska ägna skrivningen, vilken tid den ska få ta, hur man ska tillämpa den i det dagliga skolarbetet och vilka mål man kommer överens om att försöka nå.

Metoder

I gamla tiders skrivundervisning fanns nog en viss övertro på regler och hård drill. Barnen tillhölls från första början att hålla pennan på ett visst sätt, att sitta raka i ryggen, att luta papperet i en viss vinkel, att hålla sig på raden, att luta alla bokstäver lika mycket och i någon angiven vinkel. Och de uppmanades att inte hålla hårt, inte spänna handen. De skulle skriva väl. Alla dessa anvisningar var egentligen uttryck för en pedagogik som trodde mer på reglernas makt än på lusten att skriva.

Skrivning förknippades länge med disciplin. Att skriva felritt och likt förebilden var liktydigt med att foga sig i reglerna. Elever med dåligt resultat kunde få använda lördagseftermiddagarna åt att träna sig att skriva. Men värst av allt: Skrivning kunde ges som straff. Det utmättes i antal sidor eller rader och avtjänades genom upprepade skriftliga försäkringar: Jag skall alltid vara snäll. Jag skall alltid...

Den inställning vi vill överföra till dagens elever är: Bli vän med bokstäverna. Försök komma underfund med deras karaktär och möjligheter. De är dina tjänare när du vill skriva och berätta något, göra minnesanteckningar, skriva kom-ihåg-notiser, marginalanteckningar eller stödord. Det gäller inte främst att kunna kopiera forskrifter fint. Du behöver få kunskap om grundformerna och du behöver finna den rytm som gör det lätt och roligt att skriva. Din formuleringsförmåga i förening med förmågan att utforma skriften ger dig möjlighet att kommunicera och samtidigt visa din egen personlighet.

Hur börjar man?

Alla barn som börjar skolan har gått i förskolan. Där har de bekantat sig med läsning och skrivning i många olika sammanhang. De har haft tillgång till böcker. De har lyssnat till högläsning. De har sett de vuxna skriva texter till deras bilder och de har i allmänhet fått en stark motivation för att lära sig läsa och skriva.

När de sedan börjar skolan är det vanligast att de får lära sig skriva och läsa samtidigt. Med skrivning menas i det här fallet att barnen formar "tryckbokstäver" med penna eller krita eller andra material. De lär sig med andra ord att texta. I detta skede lär sig barnen förstå vad läsning och skrivning är och hur det går till när man läser och skriver. De blir också närmare bekanta med bokstavsformerna och blir allt säkrare på varje bokstavs karaktär. Inläringen förstärks med rörelsernas hjälp.

Många barn, ungefär en femtedel, lär sig läsa innan de börjar skolan. I regel sker det med ganska litet systematisk undervisning. Barnen upptäcker bokstävernas värld, frågar sig fram, kombinerar erfarenheter och lär sig läsa på i stort sett egen hand. En förutsättning för en sådan här "själv-inläring" är att barnet stimuleras genom nära bekantskap med böcker, bokstäver och andra språkliga verksamheter.

Barn kan mycket väl lära sig läsa utan att egentligen kunna skriva. Men barn vill väldigt gärna lära sig skriva också. Under förskoletiden har de flesta lärt sig pränta sitt namn. De har börjat rita bokstä-

ver och sätta ihop dem till ord. Många behärskar hela alfabetet när de börjar skolan. Andra har ännu inte börjat intressera sig för bokstäverna.

Vare sig barnen finns i förskolan eller i skolan behöver de helst få komma underfund med varför det är bra att kunna skriva och att det är roligt att kunna skriva. Därtill behöver de vägledning i skrivandet. Hur bokstäverna "ritas", i vilken riktning det är lättast att dra linjerna, hur man kan hålla pennan för att det ska gå lätt att skriva är några saker den vuxna kan tipsa barnen om. Och naturligtvis hur varje bokstav ser ut.

Ju yngre barnen är, desto mer spontant och till synes osystematiskt blir inlärandet. Så småningom kan de vuxna styra mer, uppmuntra till övning och locka till noggrannhet.

Många barn lär sig alltså skriva under förskoletiden. Det går inte att säga var barnet ska lära sig vad. Vad som är viktigt är att stimulering och krav i alla lägen anpassas till barnets utvecklingsnivå. Och en samstämmighet mellan förskolans och skolans sätt att vägleda barnen gör det lättare för barnen.

En av de viktigaste förutsättningarna för att ett barn ska lära sig skriva bra är att skrivningen är ett nöje och att barnet uppfattar den som något meningsfullt. Handstilen behöver sedan tränas och utvecklas under hela skoltiden.

När övar man?

En människas språk utvecklas då det används i meningsfulla sammanhang. Förmågan att läsa utvecklas och förfinas genom ett regelbundet läsande.

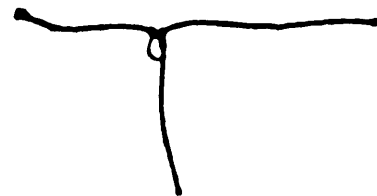
På samma sätt är det med skrivförmågan. Både förmågan att uttrycka sig i skrift och förmågan att skriva skrivstil förbättras när den används i meningsfulla sammanhang.

Undervisningen i handskrivning kan alltså byggas upp kring det man skriver i det dagliga arbetet i klassen. När skrivning blir ett meningsfullt och regelbundet återkommande inslag i klassens arbete, brukar eleverna utveckla en tydlig och avspänd och relativt snabb handstil. Utgångspunkten för undervisningen är därför med nödvändighet elevernas egen produktion av skriftliga arbeten i klassen.

Liksom i många andra situationer i skolan uppstår här frågan om förhållandet mellan träning och tillämpning. När ska handstilen tränas? Och när ska tillämpningen ske? Hur tränar man bäst?

Utgångspunkten är tillämpningen, den funktionella skrivningen, med ett meningsfullt innehåll i ett angeläget sammanhang. Redan innan barnen lärt sig alla bokstäver, redan i den första läsinlärningsfasen börjar de skriva egna texter, ett meddelande, en hälsning eller en kort text till en bild.

Sedan kommer en mer systematisk träning av bokstavsformer och skrivning. Denna behöver sättas in av och till i alla årskurser. Men denna träning ligger hela tiden parallellt med den träning eleverna får i den funktionella tillämpningen, de meningsfulla sammanhangen. Och på detta sätt fortsätter det skoltiden igenom. Lärarna behöver vara uppmärksamma på elevernas sätt att skriva, visa att de bryr sig om det, uppmuntra dem att vårda stilen och hjälpa dem att restaurera den när det behövs.

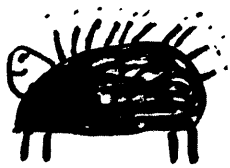
Ibland avbildar barn bokstäverna på ett opraktiskt sätt. Redan från början behöver de lära sig rätt streckordning.

*/växthuset är
så stora hallar
så man måste
cykla eller
åka moped.*

Den bästa övningen får eleverna när de använder sin handstil i meningsfulla sammanhang.

Det finns många roliga sätt att lära känna bokstavsformerna. Många barn i förskolan är intresserade av bokstäver...

Igelkotten och snöflingorna

Flaggan
F

Citronen
C

Svanen
S

Äta
äpplen
Dd

Frökens dockvagn
Dd

... och i skolan kan de arbeta vidare med vad de lärt sig i förskolan. Bokstäver som bildar stomme i glada bilder är ett sätt.

Planering

Handskrivning är, som vi har nämnt, en färdighet som behöver övas och vårdas under hela skoltiden. På mellanstadiet och högstadiet, när eleverna har mycken användning för skrivning, är handstilsvården och den medvetna träningen en minst lika viktig fas som perioden av inläring på lågstadiet. Följande indelning kan användas som underlag för en grov planering av handskrivningen genom årskurserna.

Sex till sju år

Före skolan, när barnen är omkring sex år, kan de ofta forma bokstäver. Det är bra om barnen får hjälp att utveckla detta under förskoletiden. Mycket kan ske i annan form än direkt skrivning. De kan baka bokstäver i deg eller modellera eller i "trolldeg", de kan rista, forma snören, böja ståltråd eller lägga pinnar. Förskolläraren kan också visa dem hur man skriver bokstäver och därvid vänja dem att konstruera varje bokstav i en viss ordning. Ge dem gärna förebilder. Visa dem i vilken ordning det är lättast att skriva en bokstavs beståndsdelar. Det kan man göra genom att tydligt skriva eller måla bokstäverna på papper eller med fingret i sand eller i luften eller mot bordsskivan.

Var tolerant mot små fel som barnet gör. Spegelvändningar hör till de egendomligheter som många barn gör i början. Men uppmuntra skrivförsöken genom att ta emot budskapet; läs, eller försök läsa, vad barnet skrivit. Det är i det här skedet trots allt viktigare att den vuxna bryr sig mer om innehållet än utförandet.

Sju till åtta år

Skolan har börjat. Inläring eller fortsatt övning av textning. Den kan vara rak – vilket många lärare anser vara mest naturligt för de flesta barn. Många elever har emellertid från början en något framåtlutande stil. Lutningen kan de mycket väl behålla.

När barnen behärskar alla bokstavsformer, även proportionerna, kan man övergå till bunden stil.

Många lärare anser att man först behöver öva in lutande textning som en övergångsform. Låt i så fall barnen få upptäcka att det är mycket lättare att skriva om papperet lutar. Det är dessutom möjligt att skriva raden ut genom att utnyttja armsvängningsrörelsen om papperet lutar lätt – man slipper under skrivandet lyfta och flytta armen åt höger.

Det är viktigt att barnen inte håller fingrarna så nära pennspetsen att de inte kan se denna. De måste då vrida på kroppen för att kunna se det de skriver.

De behöver fortsätta med olika material, som i förskolan. Alla skrivmaterial kan provas, t ex kritor, penslar och olika sorters pennor. Var uppmärksam på barnens individuella förutsättningar. Låt vänsterhänta barn pröva sig fram och känna efter vad som känns

bäst. Låt barn med sent utvecklad motorik pröva sig fram och se om det går lättare att skriva extra stort och med mjuka material. Rådgör med läkare eller arbetsterapeut beträffande barn med rörelsehinder. Försök komma underfund med om alla barn ser bra. Låt barnen skriva mycket. Hjälプ dem att sära på orden men placera bokstäverna nära varandra.

Åtta till nio år

Så småningom blir de säkra på bokstäverna. Anslå en period av koncentrerad inläring av bunden skrift. Gå igenom bokstav efter bokstav, versaler och gemena. Under en tid bör träningen intensifieras och ske dagligen. Så fort barnen blivit säkra får de börja använda bunden skrift i alla skrivsammanhang. En första meningsfull uppgift kan vara att lära sig skriva sitt för- och efternamn med skrivstil. Vill du ge dem en bra handstil, håll på att de alltid använder skrivstil i det dagliga arbetet, även då de gör skrivuppgifter som hör ihop med matematik och orienteringsämnen. Träningen ska från och med nu vara kontinuerlig. Och träningen är, som vi tidigare nämnt, inte bara formell övning utan tillämpning i funktionella sammanhang; på kartor, planscher, etiketter, affischer och liknande. Även textningen ska vårdas kontinuerligt.

Tio år

Nu kan det vara lämpligt att sätta in en intensivperiod under en vecka eller två. Gå igenom bokstav efter bokstav. Det är viktigt att eleverna får en avspänd och rytmisk skrivning och att de vänjer sig att binda på alla ställen där de finner det rationellt att binda. Låt barnen pröva med olika material, t ex blyerts, filtstift, bredpenna och pensel. Låt dem försöka komma underfund med vilka olika effekter man kan åstadkomma. Undvik kulspetspenna. Låt för övrigt eleverna tillämpa sin färdighet i skrivning i det dagliga skrivarbetet.

Eleverna kan börja fundera över olika sätt att göra bindningar och de kan pröva sig fram för att finna det som passar den egna handen och det egna temperamentet och som ger en tydlig och harmonisk skriftbild. Detta är en intensiv utvecklingsperiod och nu brukar experimenterandet med bindningar, öglor, krus och namnteckningar börja.

Elva till tretton år

Kontinuerlig träning sker genom att eleverna får använda skrivstil som nu och då underkastas granskning och kommentarer. Gå igenom det textade alfabetet någon gång. Eleverna får lära sig att den textade stilen kan varieras på olika sätt, till exempel vid textning med bara versaler. Eller att bokstävernans storlek anpassas till det utrymme man disponerar, eller ges en karaktär som passar det sammanhang där texten ska föras in, t ex på kartor, pärmomslag, rubriker, skyltar eller liknande.

Fjorton till sexton år

Nu vidtar en uppföljningsperiod. Fortfarande kräver läraren konsekvent en bunden stil i det dagliga skrivarbetet. Här har samtliga lärare del i ansvaret. Repetitionen av den valda förskriften behövs,

Vi satte
Solrosfrön

Elev, 7 år.

Här är O r

Elev, 9 år.

Utgångsläget ä
Många barn har
stans än i Sver
sig helt andra
Barn med rörelse
hjälpmedel. Vän
egna knep.

Elev, 12 år.

fördes det
livlig disku
avskaffade

Elev, 15 år.

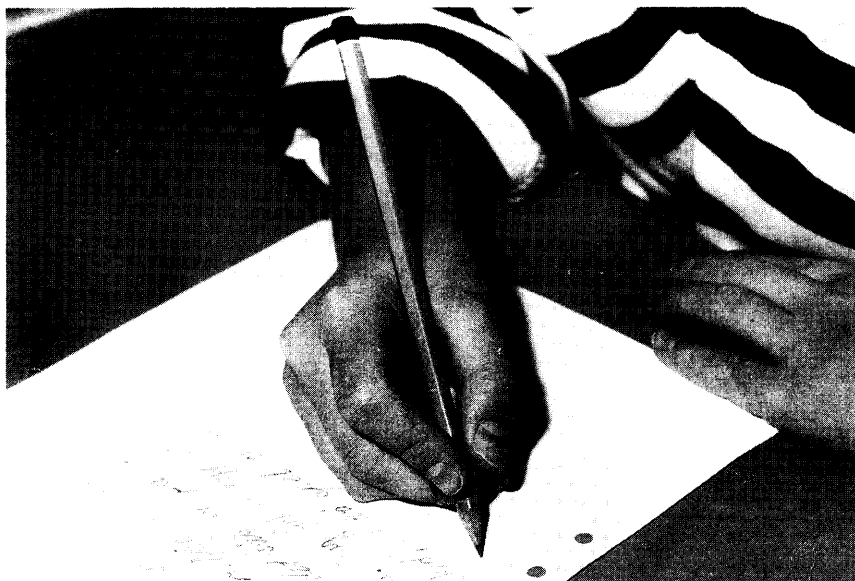
fyra
inkruka.

är Korvarson

och tyngdpunkten läggs sedan vid vård av en personlig stil. I den här åldern vill barn gärna experimentera, luta åt olika håll, göra slängar och arbeta ut en flott namnteckning.

Känslan för bokstävernas form och inneboende möjligheter kan utvecklas genom lekfulla inslag. Både textning och bunden skrift behöver utvecklas. Detta kan man göra, bland annat i bildundervisningen. Där kan eleverna arbeta med bomärken, initialer, monogram, symboler, logotyper och olika kalligrafiska övningar. Det är viktigt att man diskuterar med eleverna att och hur olika handstilar skiljer sig från varandra. Och det är mycket viktigt för varje elev att tillsammans med läraren få analysera stilen och diskutera vilka detaljer som möjligen kan ändras för att göra den ännu bättre. Eleven kan pröva olika varianter av bindningar för att finna hur just hon eller han ska binda för att få en så behaglig skrivrörelse och så tydlig skrift som möjligt med minsta möjliga spänning i handen. Alla händer fungerar inte likadant.

Eleverna ska veta att det personliga uttrycket accepteras och inte vara rädda för att låta den egna personligheten lysa igenom. Tvärtom ska de kunna känna sig stolta över sin egen tydliga, vackra och unika stil.

Det här är ett mjukt och avspänt tag om pennan. Här har den som skriver extra hjälp av ett litet plastgrepp som gör pennan något tjockare och håller pekfinger och tumme på plats.

Pennfattning

Det naturligaste sättet att hålla pennan är att lägga den mot långfingret och gripa om den med tummen och pekfingret ungefär ett par centimeter ovanför spetsen. Då ser man pennspetsen utan att behöva böja sig ner för att kika på skriften från sidan.

Det är emellertid inte ovanligt att barn eller vuxna håller pennan med både långfingrets och pekfingrets yttersta toppar mot pennan.

Ingenting talar för att de som vant sig vid den här pennfattningen får en sämre skrift än andra. Däremot uppstår många fler spänningar i handen. Det kan vara svårt att lära om. Men man bör ändå anstränga sig att försöka få en naturlig och avspänd pennfattning så att man orkar skriva även längre stunder.

Det finns hjälpmedel som kan användas för att hålla tumme och långfinger på rätt plats. Många gånger underlättas skrivningen av att pennan är något tjockare.

Verktyg

När barn eller vuxna ska lära sig skriva ska de först och främst bekanta sig med bokstäverna, en och en, och lära känna deras former. I det här skedet kan man skriva med det mesta, till och med utan skrivredskap. Det kan vara bra att känna in formen genom att "skriva" med handen i luften eller "rita" den med fingret mot bordsskivan. Vilket övningsmaterial som helst kan för övrigt användas. Barnen kan "skriva" med ett finger eller hela handen i sand. Man kan använda fingerfärg, vattenfärg och penslar eller skriva med en våt svamp på skrivtavlan. Som underlag duger papper av enkelt slag. Det är roligt för barnen att pröva med olika material. De lär också känna formen bra om de skriver bokstaven i olika storlekar. Barnen behöver öva med varierande verktyg och underlag tills de känner sig säkra på formen och har fått en viss automatik i skrivrörelserna.

Till det dagliga arbetets skrivning i skolan är blyertspennan oöverträffad. Den tillåter ett mjukt och naturligt grepp, passar såväl höger- som vänsterhandsskrivare. Att blyertsskriften går att sudda ut kan ibland ge en viss trygghet.

Blyertspennan finns i olika hårdhetsgrader. Papper har varierande egenskaper. Det finns glatt, grovt, mjukt, "kornigt" (grängat) papper. Papper och penna måste passa ihop för att skriften ska bli lätt och tydlig. En mjuk penna slits fort ner mot ett papper med grov yta och skriften blir "sotig". Ett mjukt papper och en hård penna i förening ger en tunn och blek skrift. Barnen bör få reda på detta och vänja sig vid att pröva penna mot papper, när de sätter igång ett skrivarbete.

Pennor med metallstift, t ex reservoarpennan och den gamla hederliga stålpenan, är mycket bra skrivredskap för mer avancerad skrivning. De kan vara av olika bredd, från nålfin till ganska bred

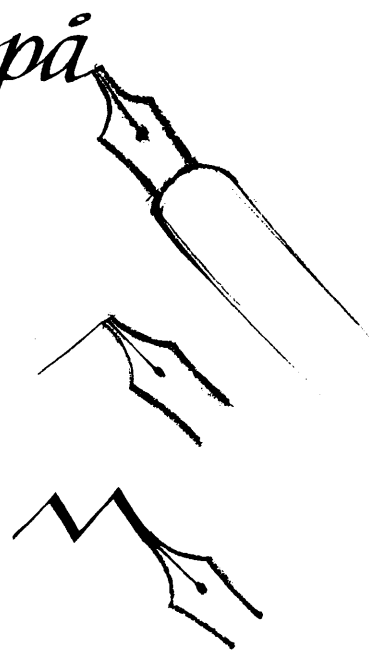
Hjärtligaste gratulationer på

spets. Det breda och mejselformade stiftet tillåter mer än andra pennor variationer på pennstreckets bredd. Det finns också reservoarpennor med utbytbara stift i olika bredder. Penna med metallstift kan komma till användning vid renskrift, textning eller annars när man vill ha ett litet snyggare utförande på det skrivna. Det finns pennor med metallstift för vänsterhänta.

Pennor med filtstift eller nylonstift finns i en mängd färger och grovlekar. Det finns pennor med runda stift och med mejselformade. De senare ger ungefär samma effekt som den mejselformade metallstiftspennan; man kan få smala och breda pennstreck med samma stift och man kan därför utföra "skönskrift" med den.

Det är svårt att lära sig skriva med hjälp av kulspetspenna

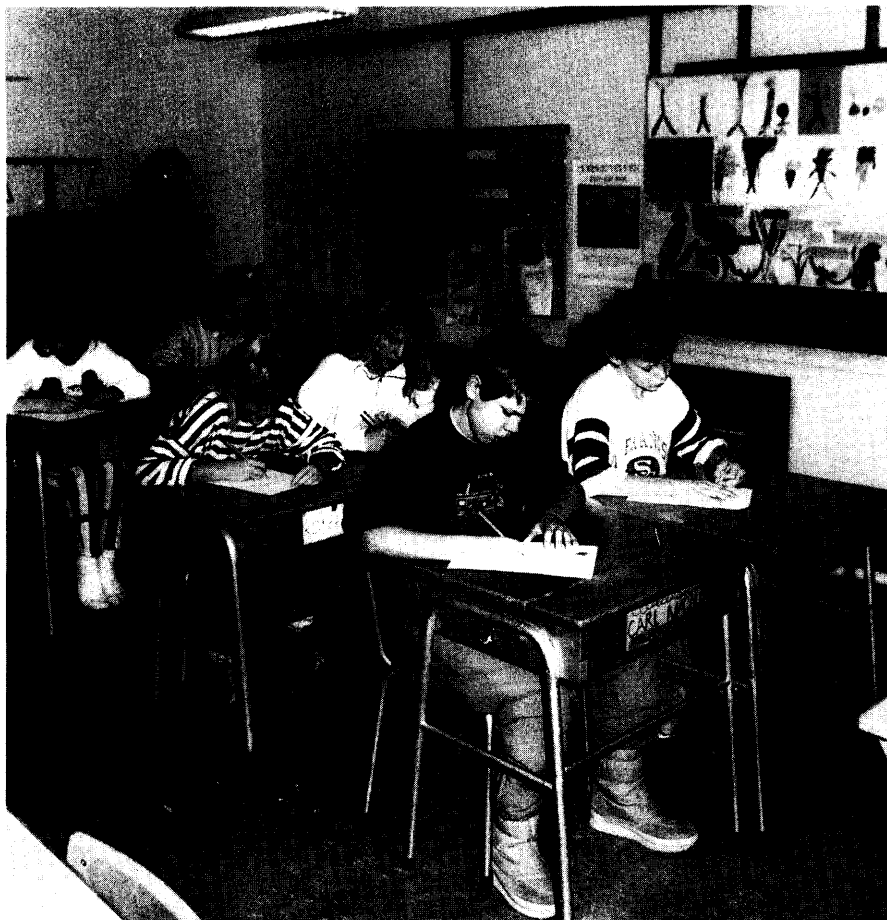
Kulspetspennan, som är den vanligaste penntypen i vardagslivet, gör vanligtvis alltför litet motstånd mot papperet. Eftersom den så lätt slinter mot de flesta underlag måste man hålla den rätt hårt mellan fingrarna och denna skrivning kräver extra kraft. Dessutom måste den hållas mer upprätt än andra pennor och den kräver hårdare tryck. Därför är kulspetspennan olämplig som verktyg vid skrivinläring.

Bredpennan gör det möjligt att få olika tjocklek på strecket. Detta kan göra skriften rytmisk och spännande men hör inte till det lättaste.

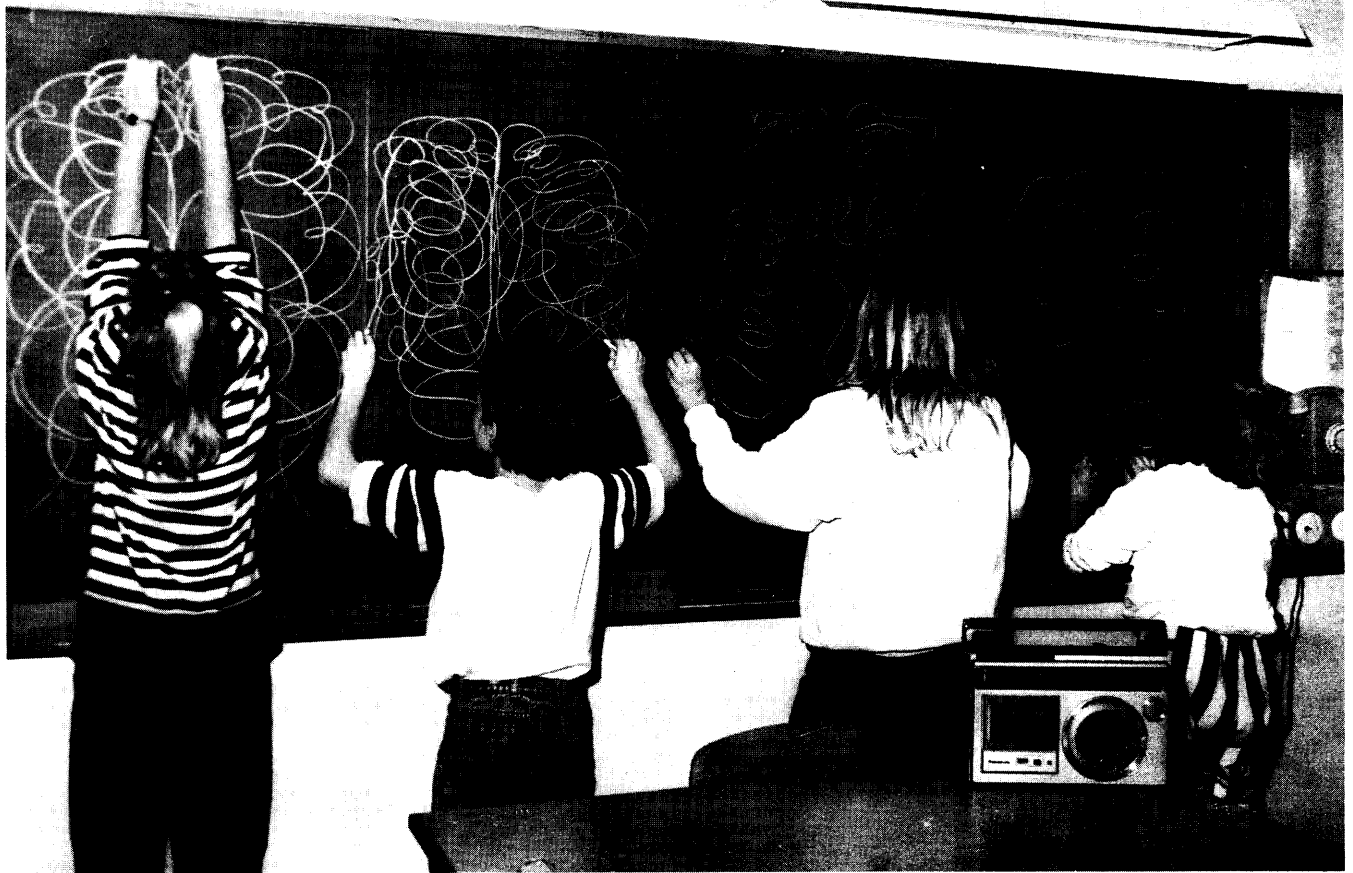
Papper

Till övning kan man använda enklare papper, t ex kopieringspapper eller omslagspapper. Välj gärna A3-format eller motsvarande storlek. Då man ska skriva får man inte ha för hårt, men inte heller för mjukt underlag. Då kommer inte papperet till sin rätt. Lägg gärna ett par ark papper under skrivpapperet. Det brukar ge den rätta svikten.

Arbetsplats

När man skriver behöver man ha bra ljus och gott om plats för sig själv och sitt arbete. Bord och stol ska ge kroppen möjlighet att sitta bekvämt och naturligt. Ingen sittställning är så idealisk att man kan behålla den hela tiden. Vårt råd är därför att skolan sörjer för att alla elever har stadiga och lagom höga möbler. Fötterna ska nå ner till golvet. Knän och underben ska rymmas under bordet. Underarmarna ska kunna placeras på bordsskivan utan att axlarna dras upp. Den som skriver ska ha hela stjärten på stolen. Om belysningen dessutom är bra kan man i de flesta fall lita på att de som skriver själva finner den sittställning som är naturligast och att de dessutom byter ställning när de känner sig ansträngda på ett eller annat sätt. Arbetsställningen styrs också i stor utsträckning av belysningen. En god och välriktad belysning är nödvändig. Ljuset bör falla in mot pennspetsen, alltså från vänster, utom för vänsterhandskrivare som ska ha belysningen från höger. Det är bäst om ljuset är spritt så att inga hårda skuggor tröttrar ögat.

Skrivlek, rytmövningar och formövningar

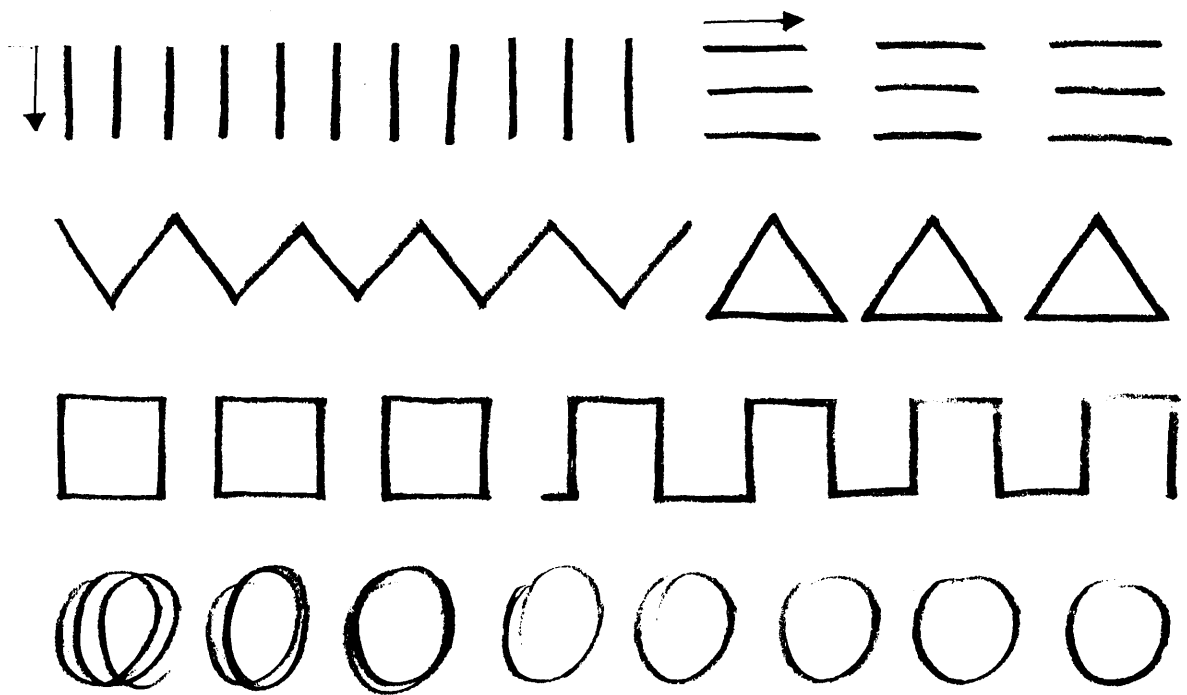
Skrivningen börjar inte alltid med bokstäver. Det är viktigt att en skrivare känner sig fri och obunden, att han eller hon lär sig behärska de rörelser som behövs. Vissa formövningar kan gynna eleverna i deras allra första försök att skriva. Uppmjukningsövningar och rytmövningar av olika slag kan underlätta skrivandet för både nybörjare och mycket tränade skrivare. För dem som är låsta och rädda att ta ut rörelserna kan man ta till lekfulla, frigörande övningar då och då. En övning som passar *elever i alla åldrar* är att "dansa" med händerna. Den kan vara en upplivande inledning till ett övningspass i skrivning. Ge varje elev stort utrymme på skrivtavla eller blädderblock. Spela upp musik, glad och medryckande. Eleverna har en krita, penna eller filtpena i varje hand och målar i takt till musiken.

Det är alltid bra att mjuka upp handen innan man börjar skriva, precis som en musiker spelar skalor, en sångare "sjunger upp sig" eller idrottaren tar en uppvärmande jogging.

Dessa övningar stärker känslan för rytm och rörelse. Det är viktigt att också öva i mycket stort format, så att armen svänger som en passare, utan låsning i axelns kulle. Använd olinjerat papper eller skrivtavlan.

Uppmjukningsövningar. Rytmska rörelser.

Uppmjukningsövningar. Formträning.

A B C D E F G H I J K

L M N O P Q R S T

U V W X Y Z Å Ä Ö

a b c d e f g h i j k l m n

o p q r s t u v w x y z

å ä ö . , ! ? : ;

Det är viktigt att utgå från bokstavens grundform.

1 1 2 3 4 4 5 6 7 7 8 9 9 0

Exempel på förskrifter

Dessa förlagor rekommenderas därför att de är rena och enkla och inte förvanskar den vedertagna ursprungsformen.

Förskriftsstil och personlig handstil är inte detsamma

Förskriftsstilen är de bokstavsformer man utgår ifrån. När man behärskar grundformerna och börjar kunna skriva snabbt och oreflekterat kommer skriften automatiskt att få personlig prägel.

Lägg märke till att bokstaven t inte går upp till övre linjen. Observera tvärstrecks placering.

A B C D E E F G G H I J
K L M N O P Q R S T U
V W X Y Y Z Å Ä Ö

a b c d e e f f g h i j k l m n o p
q r s t u v w x y z å ä ö . , ! ? : ;

Sammanhängande skrift

*När man behärskar grundformerna
växer det personliga uttrycket fram.*

1 1 2 3 4 4 5 6 7 7 8 9 9 0

A B C D E E F G H I J J K L M N
O P Q R S T U V W X Y Z Å Ä Ö

Alternativa versaler

Personlig handstil

Det finns inte två människor som skriver likadant. Man har också lov att variera detaljer i skriften om man bara är trogen mot ursprungsformen och vinnlägger sig om en tydlig och balanserad skrift.

Intresset har också vaknat för handstil både som personligt uttrycksmedel, kulturhistoriskt fenomen, bruksvara och konst.

Talgoxen finns i nästan hela Europa och Asien samt Nordvästafrika. Det är en av familjens största arter.

Handskrivning som tillval. I en tillvalskurs i handskrivning kan både läsning av gamla dokument och praktiska

Bokstäverna ska vara så enkla att de kan läsas med ett minimum av besvär, så enkla att deras form inte försvinner när

Med hänvisning till det anförda finner utskottet att motionsyrkandet i stort är tillgodosett, varför riksdagen bör avslå motionen.

Bindning

Sammanbindning av bokstäverna är det som kännetecknar skrivstil och som skiljer den från textning. En konsekvent bunden stil ger tydliga ordbilder. Men det är inte säkert att det är lättast att skriva med konsekvent bindning. Det är inte säkert att det blir tydligast heller. De enskilda bokstäverna kan bli klarast om de får sluta eller börja utan att dras ihop med föregående eller efterkommande.

Hur bokstäverna ska bindas behöver inte strikt regleras. En och samma bokstav kan bindas på olika sätt, beroende på vilken bokstav den ska bindas ihop med. Barn kan naturligtvis inte från början själva avgöra hur de ska binda. Men de bör få veta att varianter är tillåtna och de bör få tillfällen att pröva sig fram när det gäller smärre detaljer. En skicklig, tränad skrivare väljer själv bindningssätt och har som mål att skriva tydligt och att ge en vacker helhetsbild åt det skrivna.

utn utn lutning lutning efter efter

Om man inte binder bokstäver som ingår i samma ord är det bara en sak man behöver tänka på, nämligen att placera bokstäverna så nära varandra att läsaren inte upplever en spricka i ordbilden.

Or

Ordbild

Ordbild

Mycket diskuterade är öglorna. Ska det vara ögla eller inte ögla på j, g, och y?

gr

gr

gryningsljuset gryningsljuset

Många lärare anser att det är lättast för små barn att binda alla bokstäver överallt. De får då sammanhängande, hela och lättlästa ordbilder. Tillämpar man detta synsätt blir det gärna öglor i vissa fall. Kanske är denna fråga mest aktuell på inlärningsstadiet. Om avsaknaden av öglor blir till problem för barnet till exempel genom att ordbilden blir svår att uppfatta, eller att handen får en allt för orymisk rörelse, kan man pröva med öglor i inledningsstadiet. Alla barn behöver inte skriva likadant! Men en stil med "flyt" och god läsbarhet bör vara målet för varje elev.

Det har sagts tidigare, men förtjänar att upprepas här: Det är inte enskildheten i förlagan som avgör om en elev får en fungerande och lätt utförd skrift utan att eleven har god kännedom om bokstavens grundform och får tillräckligt mycket träning att skriva den. Med konsekvent och kontinuerlig, medveten träning, gjord i meningsfyllda sammanhang, kan man nå mycket goda resultat.

Pennlyft

En mycket diskuterad fråga som hör ihop med bindningen är pennlyftet. När man ska binda från en bokstav till en annan med uppstapel är det bra att man går upp och ner i samma linje.

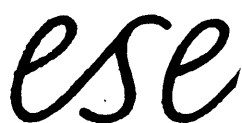

Då kan det emellertid hända två saker: antingen uppstår en vinkel eller en ögla. Det är nämligen svårt att gå två gånger i samma linje. Vill man inte ha en ögla gör man ett kort uppstreck, och pennlyft. Då är det lättare att göra en tydlig bokstavsbild. Så länge eleverna är små kan det vara svårt för dem med många pennlyft.

De flesta människor som skriver upplever pennlyftet som ett andningshål. Handen får nytt grepp och skriften flyter jämn. Det är inte fel att lyfta pennan där man tycker att det känns naturligt, bara man ser till att avstånden mellan bokstäverna blir jämna och ganska täta.

Här visas några exempel på bokstavs- och bindningsalternativ vilka medger olika principer för pennlyft.

reservoarpenna
reservoarpenna

sandstrand
sandstrand

litteratur
litteratur

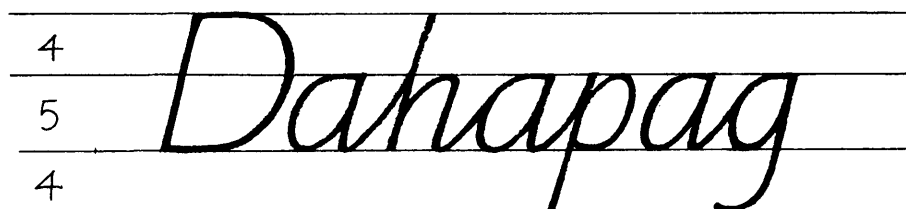
Bokstavsstorlek

Att skriva bokstäver i stort format är bra för såväl nybörjare som vana skrivare. Det beror på att det är lättare att uppfatta formen om den görs i stort format. Detta är av särskild betydelse för de yngre eleverna. Att ta ut rörelserna brukar ge en känsla av frihet och säkerhet och är därför nyttigt för de litet hämmade skrivarna som ofta finns bland de äldre eleverna. Barn med sent utvecklad motorik kan vid behov få göra sina skrivövningar i stort format. För dem kan den vanliga skolskrivboken vara alldeles för liten. Stora ytor och mjukt och "lättskrivet" material är till god hjälp.

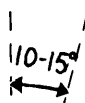
Proportioner

I ett inlärningskede, när barnen lär sig texta, kan de få öva fritt, utan linjer eller med bara en linje eller en markering till exempel genom en vikning av papperet.

När de börjar med bunden skrift är det i allmänhet lättast att ha flera stömlinjer. Avståndet mellan dessa kan vara större eller mindre. I allmänhet kan det vara lämpligt med lika avstånd mellan stömlinjerna. Men om proportionerna ändras till 4–5–4 blir djupstaplar och höga staplar något kortare, vilket ofta ger ett mer harmoniskt helhetsintryck.

När man börjar skriva snabbt börjar bokstäverna luta och stilen blir automatiskt smalare. Ju mer man lutar bokstäverna desto smalare blir de. När eleverna lär in bunden skrift kan det vara lagom att ge bokstäverna en lutning på 10–15°.

kalabaliken

Ett lutningspapper, som läggs under skrivpapperet, kan vara till hjälp. Det finns barn och vuxna som har lättast för att skriva med ytterst liten lutning eller ingen lutning alls. Vartefter eleverna blir säkrare i sin skrivning finner var och en den lutning som passar honom eller henne. Uppmuntra eleverna att *själva* finna sitt eget ideal, varvid rättesnöret är: så tydligt som möjligt för läsaren, så avspänt som möjligt för skrivaren.

Elever i yngre tonåren börjar se sin skrift som ett uttryck för sin egen person, vilket den ju också är. Därför är deras mycket vanliga experimenterande med lutning och slängar och varierande storlek en positiv och helt naturlig företeelse som ofta leder till en personlig stil.

Skrivstilsdiagnos

Eleverna behöver hela tiden stöd och hjälp med att utveckla sin stil. Alla behöver inte öva på allting. Planlösa övningar är till ingen nytta. Varje elev behöver bara hjälp med att korrigeras det just hon eller han har besvär med. Man kan börja med att läraren och eleven tillsammans ställer en diagnos och gör ett övningsprogram.

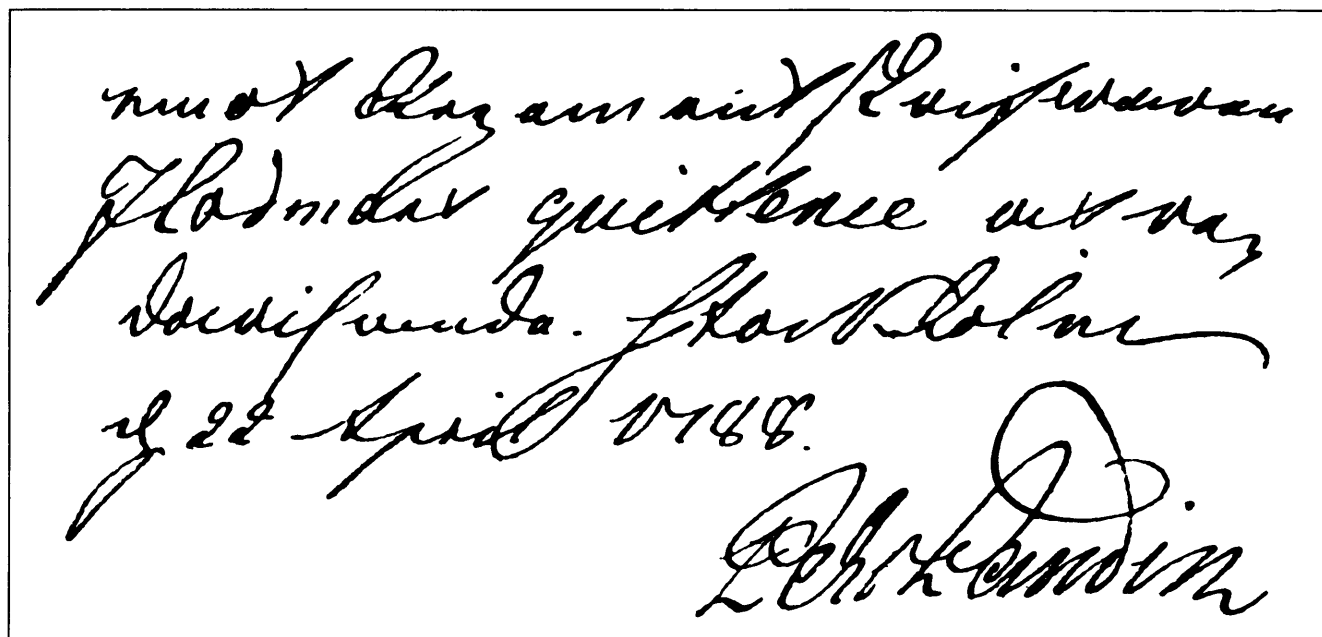
Gå igenom stilen och fastställ vad som är bra. Sätt fingret på sådant som är otydligt, diskutera detaljer som känns särskilt svåra att klara och vad som behöver tränas och finslipas.

Pröva gärna ett par varianter, till exempel när det gäller bindningar, och försök finna ut vilken som blir bäst. (Se sidan 29.)

Handskrivning som tillval

Elever på högstadiet har elva stadiesveckotimmar till sitt förfogande under vilka de kan ägna sig åt studier i något ämne som de särskilt intresserar sig för. En tillvalskurs beslutas av skolstyrelsen på förslag av rektor, som först har haft samråd med lärare och elever. Tillvalskursen kan vara längre eller kortare, lägst en termin, högst sex. Eftersom en tillvalskurs ska utgöra en fördjupning eller intresseprofilering inom några moment i två eller flera ämnen passar det alldeles utmärkt att inrätta tillvalskurser i handskrivning. En sådan kurs kan med fördel kombineras med ett samhällsorienterande innehåll.

Det ska alltid finnas en kursplan för en tillvalskurs. Den ska vara fastställd av länskolnämnden. Innehållet i kurser kan exempelvis ge eleverna en god inblick i skriftens historia, lära dem hur de olika stilarna använts och utformats genom tiderna. Skriftens historik kan studeras i förekommande litteratur, se kapitlet Litet om skrivstilens historia, sidan 36. Se också litteraturlistan.

Men även handskrivna manuskript är intressanta. Den vanliga frågan om hur barn ska lära sig läsa mormors brev kan klaras av genom att man helt enkelt samlar ihop gamla brev eller andra dokument, går igenom stilarna och lär sig tolka dem. Vid släktforskning har man bland annat nytta av dessa kunskaper.

Tillverkning av skrivredskap t ex vassrörspennor, fjäderpennor mm kan också ingå i en tillvalskurs.

Vidare behöver kursen innehålla rikliga tillfällen till praktiska tillämpningar. Man kan till exempel göra affischer, skriva vackra brev till någon, tillverka bokomslag, göra ex libris, skriva texter på tröjor, göra tidningar eller skriva av dikter och tänkespråk, allt områden där de handskrivna tecknen fyller en viktig funktion.

Tillvalskursen i handskrivning kan ha förankring i ämnen som bild, religion, samhällskunskap, geografi, historia och svenska.

Skriften är något levande. Den förändras ständigt. Svårigheter att läsa tidigare generationers stil har alltid funnits.

Skrivning för alla

Många barn har lärt sig skriva någon annanstans än i Sverige innan de flyttade hit och började skolan här. Deras problem blir litet olikartade beroende på deras ålder och erfarenheter. Har de fått sin skrivinlärn timer avbruten? Har de överhuvudtaget lärt sig skriva? Vilken skrift? Kinesiska tecken? Kyrilliska? Eller norsk løkkeskrift? Har de lärt sig en skrift som går från höger till vänster, eller kanske lodrätt? Börjar de skriva sitt hemspråk "bakifrån" i boken? Hur har de lärt sig hålla pennan eller penseln?

Ett arabiskt barn kan ha svårigheter att placera bokstäverna på linjerna. Den som lärt sig skriva på tigrinja vill gärna konstruera varje bokstav av olika lösa element och ofta litet för öppna bokstäver.

Det är mycket vanligt att barn har svårt att skilja versaler från gemena och att komma ihåg vad som är höga staplar och djupstaplar. Bokstäverna "hoppar" på linjerna.

Ett annat karaktäristiskt drag är att det lätt blir blandning mellan textning och skrivstil, kanske i samma ord. Inkonsekvens i lutningen är mycket typiskt. Men detta drabbar många av eleverna på högstadiet i allmänhet och kan kanske höra ihop med att unga människor som börjar närma sig vuxenheten får en lust att vrida och vända på möjligheterna, pröva sin identitet och sin livsstil i största allmänhet – slingrandet mellan olika skrivstilar kan tänkas vara en symbol för detta.

En av mycket få allmänna regler man kan rekommendera är att skolan behöver vara lyhörd för varje barns förutsättningar och anpassa undervisningen till vars och ens ålder, kunskaper och tidigare erfarenheter. Barn som inte lärt sig det latinska alfabetet måste, när de lär sig skriva, få gå samma väg som svenska nybörjare: Först textning, bokstav för bokstav, sedan sammanbunden skrift. I en del fall kan man få nöja sig med enbart textning.

Det är viktigt att hemspråklärarna är med i samarbetet. Särskilt gäller detta när barnet också måste lära sig skriva på det egna språket i den svenska skolan.

Barn som kommer från till exempel Finland eller Danmark har i regel lärt sig en stil som mycket litet skiljer sig från den svenska. Har de en bra och fungerande stil finns det inga skäl att låta dem lägga om sin stil för att den i alla detaljer ska överensstämja med den stil de övriga barnen i klassen använder. Men om den inflyttade eleven har påfallande stora svårigheter med sin skrift kan det kanske löna sig att börja från början, gå igenom bokstav efter bokstav och på så sätt bygga upp en ny och hållbar stil. Detsamma gäller barn inom Sverige som flyttar och som kommer till en skola som använder en förskriftstyp som helt eller delvis skiljer sig från den stil eleven lärt sig i sin gamla skola.

En annan regel som också är bra att iaktta och som gäller både inflyttade och "bofasta" barn är att övningarna sker konsekvent och regelbundet och att eleverna så ofta som möjligt får tillämpa sina färdigheter i handskrivning i alla skriftliga arbeten de utför i skolan.

شده و با پیر است.

دو قرمز است.

درخت شسته و می خواند.

دستای برف پیار د.

Arabiska

ॐमन मेमन मेमन है ।

सुवन वनव चिवा है ।

दिव यउवुन है ।

Punjabi

今天天气很
太阳照着。这
树上的叶子
也有棕。

Kinesiska

Skrivning för barn med funktionsnedsättning

Det finns många olika knep man kan ta till för att hjälpa barn lära sig skriva även om de skulle ha något slag av nedsättning i sin skrivförmåga.

Några barn har skador i händer och armar som gör att de inte kan hålla pennan på vanligt sätt. Då får man pröva andra vägar och försöka finna det som passar just det barn det gäller. Det går att lära sig rita och skriva med pennan i munnen. Eller man kan hålla den med fötterna. Man får pröva sig fram. Det gäller bland annat att finna ut vilken kroppställning som är den bästa, vilka egenskaper skrivmaterialet bör ha och vilka redskap som kan användas.

När skolan planerar sådana här arrangemang är det nödvändigt att göra det i samråd med sjukgymnasten, arbetsterapeuten eller andra som känner till barnets speciella förutsättningar. Naturligtvis räknas barnet självt och dess föräldrar dit.

Andra barn har väl fungerande lemmar men de kan ha störningar i nervsystemet som gör att de inte kan kontrollera sina rörelser. Handen far åt ett annat håll än skrivaren önskar. Då blir det svårt att skriva bokstäver. Här måste man tänka ut olika knep för att fixera handen och armen. Man kan tex pröva med en penna som är extra tung och som därför inte tillåter några oberäknade fladder med handen. För tröga och stela eller spända fingrar hjälper det ibland med en "förtjockning" av pennan.

Det kan också tänkas att man fäster pennan i särskilda anordningar, som gör att handen får ett bra grepp om pennan.

Man får alltså pröva sig fram. Barnets personliga förutsättningar måste alltid vara det som i första hand avgör vilka metoder man ska ta till. Samråd med en arbetsterapeut är i regel nödvändigt.

För en del barn med rörelsehinder blir skrivmaskinen den bästa lösningen.

Förteckningar över skrivhjälpmedel för rörelsehindrade kan fås från Rikscentralen för pedagogiska hjälpmedel för rörelsehindrade, Bräcke Östergård, 417 22 Göteborg.

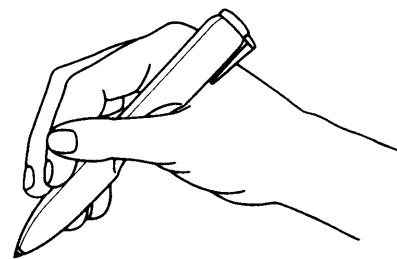
Blinda barn som inte alls kan skriva för hand med penna har sina särskilda hjälpmedel och får lära sig punktskrift med de särskilda verktyg som finns för detta.

Barn kan emellerid ha olika grader av synnedsättning. På Tomtebodaskolan, som är ett resurscenter för blinda och synskadade, anordnas utbildning för barn och lärare. Skolan kan konsulteras för rådgivning. Adressen är Tomtebodaskolan, Box 1313, 171 25 Solna.

Läs gärna skolöverstyrelsens skrift *Elever med funktionshinder*, kommentarer till Läroplan för grundskolan.

Om vänsterhänthet

Att vara vänsterhänt är att tillhöra en minoritet. Ungefär 10 % av oss är vänsterhänta. Men vänsterhänthet är inte något absolut. Vänsterhäntheten kan vara mer eller mindre dominant hos olika individer. Vissa vänsterhänta gör allting med vänster hand medan andra bara gör vissa saker, t ex skriver, med den högra men klipper med den vänstra. De senaste årens rön inom hjärnforskningen har lärt oss en del om hjärnans organisation, till exempel arbetsfördelningen

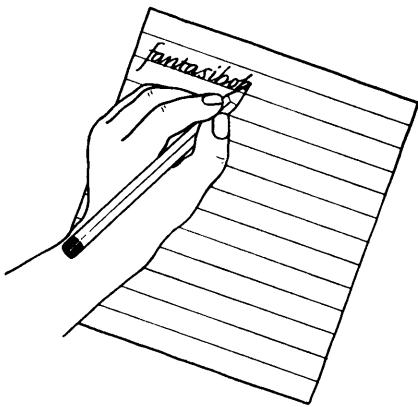

mellan hjärnhalvorna. Forskarna har också förklarat sambandet mellan språkförmågan och handens återkopplingsförmåga. Vi vet att en del av oss, de flesta, har språkcentra i den vänstra hjärnhalvan. Några har det i båda hjärnhalvorna. Andra har det i den högra. Det är detta som avgör om man blir vänsterhänt.

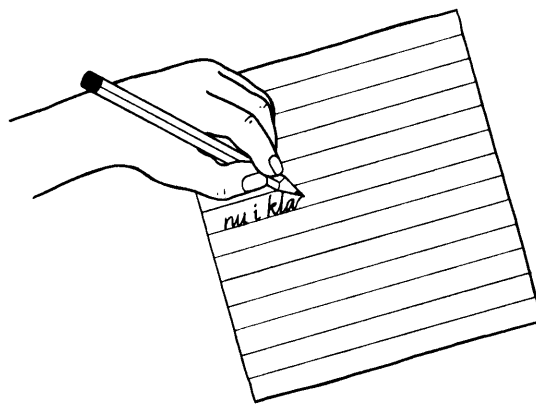
Förr var det inte ovanligt att barn måste lära sig skriva med höger hand fast de föredrog vänster. Man vet nu att detta är helt onödigt. Det går precis lika bra att lära sig skriva med vänster hand för de människor som detta känns naturligast för.

Man behöver inte veta i vilken hjärnhalva språkcentrum är placerat för att ta ställning till vilken hand ett barn ska lära sig skriva med. Man låter helt enkelt barnet pröva sig fram.

Bland dem som föredrar att skriva med vänster hand finner man två sätt att hålla pennan. Den ena gruppen, "spegelgruppen", håller armen, handen och pennan i samma vinkel mot kroppen som högerhänta fast spegelvänt.

Den vänsterhänta behöver i lugn och ro prova ut vilken skrivhand som är bäst.

Den andra gruppen, "180-gruppen", håller pennan vriden 180° i förhållande till den högerhänta, det vill säga så att pennspetsen pekar mot kroppen. Det kan kallas omvänd pennförling.

Den första gruppen, "spegelgruppen", kan med fördel lära sig att skriva bokstäver och siffror med alla typer av pennor med undantag för bredpennor och penslar, på samma sätt som högerhänta. När det gäller skrivning med bredpenna eller pensel bör spetsen vara något snedskuren.

I handeln finns det speciella pennor för denna grupp vänsterhänta.

De vänsterhänta som tillhör "180-gruppen" kan för att förenkla skrivförfarandet vrida skrivarkets överkant något åt vänster och placera handen vågrätt så att den ligger ovanför skrivraden.

De som tillhör denna grupp kan naturligtvis inte följa de konstruktionspilar som brukar finnas markerade på bokstäverna i förskrifterna. Anledningen är att pennan "skjuts" i stället för att "släpas".

Problemet är litet då man använder vanliga pennor men blir större då man använder bredpennor eller penslar. Bredpennan har en tendens att gräva ner sig i papperet om den skjuts framåt, och penseln spretar.

Beträffande denna grupp vänsterhänta är det att föredra att varje individ själv får hjälpa till att utarbeta ett eget skrivmönster.

Observera att vanliga bredpennor för högerhänta ska användas.

Vänsterhänthet är i sig inte något hinder för att utveckla en vårdad och personlig handstil.

Litet om skrivstilens historia

Att bokstäverna ser ut som de gör är ingen tillfällighet. Deras form och utseende är resultatet av en utveckling som skett under många år. En viktig händelse i skriftens utveckling inträffade då italienaren Ludovico Vicentinos tryckta välskrivningsbok kom ut 1522. Den står fortfarande som förebild i undervisningen i handskrivning, inte bara i Sverige utan också i våra grannländer och i andra delar av världen, inte minst England.

Vicentinos lärobok i handskrivning kan fortfarande rekommenderas för inspirerande studier. Den finns översatt till svenska i Lindegren, *En ABC-bok*.

anno á formare' in que

Denna förstorade bild visar hur det blev när man skulle mångfaldiga skriftförlagan, det vill säga trycka välskrivningsboken. Med den tidens teknik var man hänvisad till att skära ut bokstäverna i trä. Formerna blev kantiga och hårda. Så kan man inte *skriva*. Den skrivna bokstaven får i regel ett mjukt och ledigt utseende.

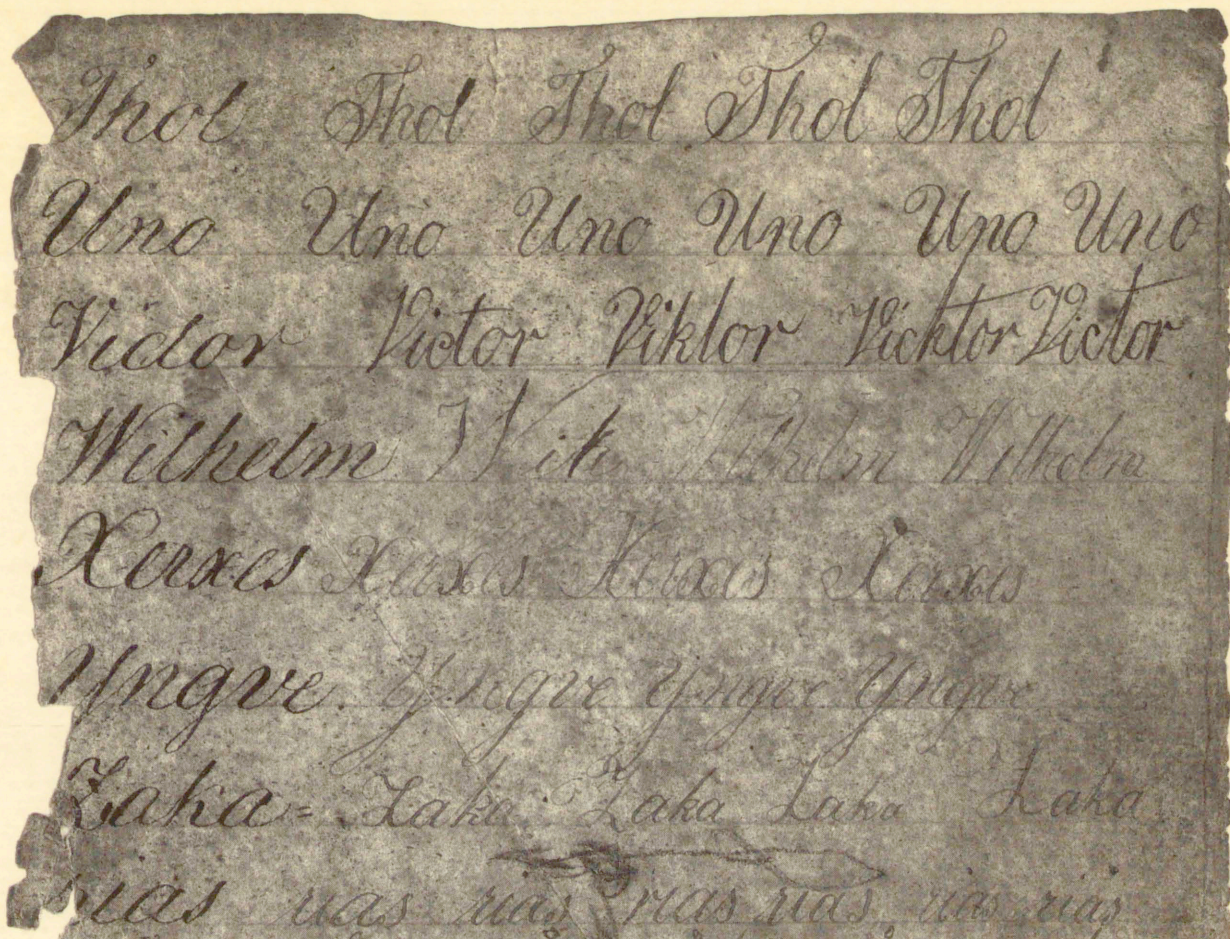
anno á formare' in que

Ett viktigt moment i Vicentinos skrivlära är att bokstävernas "kropp" ska få plats i en liten, avlång fyrkant. Man börjar upptill med ett vågrätt streck och formar sedan till exempel a d c g q... Dessa grundformer är enkla, lätta att lära sig, "håller" för mycket skrivande. De är inte svåra att skriva även i högt tempo.

Det är inte bara här i Sverige vi utgår från Vicentinos stil. I England reagerade man på sin tid mot de snirkliga formerna, som så småningom hade utvecklats under en epok, då man lämnat träskärningen som tryckteknik och i stället graverade bokstavsformbilder i koppar. Man fick således även då en förlaga som inte var utförd med penna. Gravyrstålet på kopparn gav gravören möjligheter till nya former och bokstäverna utsmyckades nu med snirklar och kurvor av ett slag som inte gick att utföra med bredspetspennan. Under 1700-talet drevs utvecklingen mot en virtuosmässig briljans. Skrivlärarens uppgift blev att finna metoder att imitera kopparstickformerna.

:: □ - c o a

d c g q

Handskrivningsundervisning från 1853. Läraren har skrivit före. Eleven har övat sig igenom rad efter rad med bläck och stålpenna.

Så här skriver Erik Lindegren i *En ABC-bok*:

”Under min första skoltid fick jag under välskrivningslektionerna lära mig skriva en sirlig skrift, som byggde på den gamla Engelska skrivstilen. Den skrevs med en spetsig stålpenna. Alla nedåtgående linjer skulle ges en extra tryckning så att spetsarna i den kluvna pennan skildes och linjen därigenom blev fetare än de uppåtgående tunna hårstrecken, vid vilkas utförande man skulle lätta på trycket mot papperet. Man kunde här tala om en ’tredimensionell’ skrivmetod.

Ingen insåg det meningslösa i att lära små barn att skriva en skrift, som behärskades uteslutande av professionella litografer och kopparstickare. Man såg väl endast till elegansen i linjespelet och bländades av skriftens sirliga skönhet där den uppträdde i de små barnens läroböcker och skrivförlagor.”

Även i Sverige har utvecklingen kännetecknats av en växling mellan yvigare och stramare förebilder. Det har funnits flera metoder och flera förlagor. Ibland har skrivstilarna legat långt från de tryckta bokstäverna och kanske uppfattats som nya och annorlunda bokstäver. I utvecklingen ligger också ett sökande efter lättskrivna, rörelseriktiga former.

Under 1940-talet lanserades normalskriften som ett första försök att i vårt land använda en förskrift, baserad på humanistkursiven, en svensk ”italic”. Ett steg i den riktningen var också införandet av den på 1970-talet obligatoriska stilen, den så kallade SÖ-stilen. Idag har varje skola möjlighet att välja förlaga och skrivmetod och att anpassa skrivundervisningen till de krav dagens skrivsituationer ställer.

PEDAGOGISKA
BIBLIOTEKET

Handskrivning

Att undervisa i handskrivning är att lära barnen texta alfabetets bokstäver och skriva siffror. Men handskrivningsundervisning är också att lära barnen en sammanhängande, bunden skrift. Det är att låta dem få god bekantskap med bokstavsformerna och att ge dem tillfälle till så mycket övning att de får en säker skrift som de kan och vågar sätta sin personliga prägel på utan att tydligheten – förutsättningen för kommunikation – går förlorad.

Föreliggande kommentarmaterial, *Handskrivning*, handlar om handskrivningens utrymme och specifika roll i den moderna undervisningen. Det tar bl a upp frågan om skriften som kulturyttring och uttrycksmedel och behandlar även frågor som rör metodik, material och val av föreskrift. Materialet överlämnas härmed till lärare och elever i grundskolans alla klasser. Det vänder sig i lika mån till alla stadierna, eftersom undervisningen i handskrivning och vården av handstilen är lika angelägen genom alla åren i grundskolan, om man vill nå fram till målet att eleverna ska få lära sig att skriva tydligt, vackert och med glädje.

ISBN 91-47-02945-5